прикљученија

Наташа Ковачевић

ВРХОВИ

РУСИЈА ЦАРИЦА

Невски проспект који пуца пред очима и задржаним дахом. Беле ноћи и водоскоци-слапови. Ермитаж, словенски Лувр, непоновљиви склад стубова, степеништа, огледала, позлате; слике ренесансе и импресионизма. Петар Велики и стаљинизам. Октобарска револуција. Гробље жртава Опсаде. Ф. М. Достојевски, песник патње, *Браћа Карамазови*. Горостас Л. Н. Толстој, *Рат и мир*. А. П. Чехов, *Вања*. Трагичар малих људи. Чеховљев скромни гроб на Девичевском гробљу. А. С. Пушкин, Б. Пастернак, А. Ахматова и М. Цветајева, врхунска поезија. Модерна у форми, дубока; трагична судбина песника у сумраку цивилизације.

П. И. Чајковски, *Лабудово језеро*. Занесеност страсти у смрти, узвишена трагика музике. Бородин, Мусоргски, Шостакович и Прокофјев.

Чудесне иконе Рубљова, очи светаца као бунари, у које се пада, са светлошћу откровења. Апстрактно сликарство Кандинског. Шагал, сањар, чији младенци лете изнад земље.

Маја Плисецкаја у смрти лабуда. И. Смоктуновски као Хамлет. Хода улицама нашег времена и вековним ужасом човека осуђеног да спозна друге и себе, да одлучи да ли *бити* ако је то *не бити*. Андреј

Тарковски (лице Народа) *Сталкер*. Филм магијског реализма, узбуђујућих померања реалности у сновиђења.

Лепотице Рускиње и музика језика. Речи љубави. Црвени трг, позлаћена кубета цркава, Кремљ, Лењинов маузолеј и цвеће поштовања на Стаљиновој бисти!

Брезе, тројке, дрвене куће, степа. Цигани и баладе. Словенска душа.

(дно: Стаљин)

ИТАЛИЈА ЛЕОНАРДА

Леонардо да Винчи, космички геније: сликар, проналазач, вајар, архитекта, инжењер, математичар, редитељ, анатом, градитељ. Енигма очију, осмеха и пути Ђоконде. Непревазиђен.

Црвена Фиренца. Катедрала *Санта Марија дел Фјоре*. Микеланђелов *Давид* апсолутне хармоније и лепоте. Стопе векова. Музеј Уфици, Понте Векио и Палата Векио. Медичијева капела и анђели гробнице. Велика љубав Црњанског – Флоранс. Немогуће је превести у речи ово чудо људских креација: музика облика.

Чудесни Рим, Ватикан са Црквом Светога Петра, узбуђујућа Сикстинска капела, Дантеов гроб и *Пиета*, Микеланђелово ремек-дело. Музика скулптуре и идеална форма у идеји узвишене лепоте смрти.

Ренесанса: врх цивилизације. Петрарка, Данте и Бокачо. Враћени човек у центар света. Узвишен и баналан, божански и земаљски, са добром и злом у себи, човек неба и земље у једном телу, бићу, огледалу. *Монализа* (лице Народа). Умберто Еко. А. Вивалди, Ђ. Росини. Ђ. Верди, чије узбудљиве, снажне, драматичне и мелодиозне арије певају и деца. *Риголето*.

Павароти, *О соле мио* – глас века. Неореализам. Ал Пађино у *Мирису жене*, глумац века.

(дно: Мусолини)

ФРАНЦУСКА ДУХА

Вековна престоница уметности.

М. Пруст, *У трагању за изгубљеним временом*. В. Иго, *Јадници*. Колосални роман о малом великом човеку, о тријумфу правде, о милосрђу, о могућој срећи. Ж. Верн, творац врхунских визија фантастике. Симон де Бовоар, *Други пол*, монументална студија о жени. Молијерове проницљиве комедије карактера. Два велика странца, С. Бекет, *Чекајући Годоа*, и Е. Јонеско, творац комедије апсурда. Наша стварност је апсурд учинила апсурдним, а Годо смрти долази онима који га

и не чекају. Остаје крик. Волтер и Дидро: просвећеност ума за просвећеност света.

Бергсон и Сартр – контрапункт филозофије. Интуиција као систем створила је надреализам, а егзистенцијализам је завршио у побуни младих 1968. године. Сада су једно.

Кармен, Ж. Бизеа. Равелов сензуални *Болеро*. Дебисијева *Киша*. Романтична, тиха лирика – спушта се на дирке клавира и обавија као мед. Х. Берлиоз.

Ново доба сликарства – импресионизам. П. Сезан и прелепе тачкасте мртве природе. К. Моне – спаја небо и земљу, његове су воде небо, небо воде, а човек између. Велике *Тахићанке* П. Гогена. И исијавајућа енергије Ван Гога што пробада човека.

Светла Париза. Монмартр, са сликарима целога света. Нотр Дам у бојама витража. Продавци књига на обалама Сене. Музеј импресионизма. Лувр. Бобур, са поставкама XX века. Јелисејска поља. Пигал. Излози модних кућа. Љупки кафићи са столовима на улицама. Пругасти верглаш и вергл.

Жерар Филип и Жан Габен, који филм претварају у уметност. Шарм људи и језика.

Шарл де Гол (лице Народа).

ШВАЈЦАРСКА ЧАРОБНИЦА

Прелепа земља дарова природе и људских руку. Урбана, високе културе живљења, естетизована.

Камен, дрво, паркови, ауто-путеви, сеоска подручја, замкови, улице и тргови су у апсолутној хармонији облика и боја. Ничег прљавог, трулог, запуштеног, старог.

Високи Алпи у водама Леманског језера. Отмена Женева у којој ниједна зграда није виша од друге. Космополитска. Ходати улицама је као ходати лепотом. Лозана на монденској обали, са осветљеним шумовитим брдима, и палатама познатих. Возови по којима се мери време. Стандард. Банке. Обиље, продавнице чоколаде. Моћ новца.

Француски, италијански и немачки део земље. Прва Европска унија.

К. Г. Јунг, водећи мислилац трансцедентне несвесности: колективна, породична и лична подсвест; архетипови, сан, Анимус и Анима, индивидуализација. *Динамика несвесног*. Х. К. Песталоци, творац модерног система школе.

Радикална дистанца.

(дно: Хитлерово злато)

НЕМАЧКА ИДЕЈА

Замислимо европску цивилизацију без Баха, Бетовена, Вагнера; замислимо је без Гетеа, Мана, Рилкеа и Кафке. Без браће Грим, без Канта, Хегела, Ничеа. Без Дирера. Фројда. Без коментара, јер то је светогрђе.

А сада замислимо свет, рајски свет, без фашизма. Без монструозног Хитлера, логора смрти, садистичког светског рата, десетина милиона убијених, осакаћених, уништених, прогоњених, измасакираних, спаљених, стрељаних и бачених у масовне гробнице – у чудовишној катаклизми историје, врхунцу патње и светске трагедије.

Како спојити и како раздвојити? Сваки појединац пресуђује сам.

Ја сам то урадила на овај начин.

АУСТРИЈА МОЦАРТА

Он је свуда. *Чаробна фрула* се чује из сакривених кућа тамних шума. *Фигарова женидба* из гостионице средњовековног стила. Клавирски концерт кроз прозор неке собе. *Дон Жуан* на сцени Бургтеатра. Мистериозни *Реквијем* при одавању поште у свим замисливим приликама. Плакати са његовим именом, *Моцарт куглe* у излозима, кутије, поштанске марке, налепнице, дописнице, имена тргова, улица, школа, такмичења... Споменици чаробној, особеној, треперавој, виртуозној игри духа и облика, нота и композиција фаталне лакоће и дубине, очаравајућег звука. Леонардов сабрат.

Стари Салцбург са Моцартовом кућом. Улазак се наплаћује као и све везано за његово име, иако је он умро у беди и сахрањен у непознатој гробници сиромаха.

Хладна лепота палата, кипови, паркови Беча, престоница реда и закона Аустроугарске.

Сасвим другачији, живописни Грац. Мноштво старих дама у строгим костимима, са шеширићима и равним колеџ ципелама. Жустрога хода. Господа, у старовремским кафеима, са новинама на дршци. Бела кафа и сахер торта. *На лепом плавом Дунаву* Ј. Штрауса.

(дно: стрељачки одред у Краљеву)

ШПАНИЈА СТРАСТИ

Прадо: велике Гојине композиције и *Нага Маја* што испловљава из слике. Ел Греко и вретенасти Исус што додирује небо. Салвадор Дали и Пабло Пикасо: тореадори савременог сликарства; надреали-

сти, експресионисти; симболисти. Раздвојили наш свет. Лудо инвентивно, дрско, играјући се, саставили га на свој начин. После њих ништа није исто.

Барселона округлих зграда, Гаудијевих чуда архитектуре: вијугави, обојени калеидоскопским бојама – балкони се дижу и спуштају таласасто; изрезани врхови куле недовршене катедрале. Генијални пројекат парка самозаборава, тргови цвећа, пијаце хала, степенасти, уски бели киосци аранжирани бојама сликовница. Колумбов брод. Монденска Палма де Мајорка. Црква Монсерат. Мадрид.

Страсни фламенко и тела играча; ватра, страст, љубав као смрт, као тореадор и бик.

Сервантесов *Дон Кихот*: чулни, земаљски и духовни сањарски човек. Пророчански.

Лорка (лице земље), Буњуел. Његови филмови застрашујући у секвенцама, снажни у идејама. Примењени надреализам. Музика Андалузије.

(дно: Франко)

ХОЛАНДИЈА СЛИКАРА

Амстердам. Уске смеђе куће коцкастих прозора и степенастих кровова, канали са дижућим мостовима, крици галебова и отето море. Углачани каменови улица и воде цвећа невиђених облика и боја. Мириси морске воде. Бициклисти, стаклени зидови модерних зграда без завеса, са ентеријерима Питера де Хоха. Високи стандард, радикална толеранција. Авионска унутрашњост возова. Пигаловска улица црвених фењера.

Рејксмузеум. Холандско сликарство. П. Бројгел. *Тријумф смрти* – надреалност свих облика смрти. *Вавилонска кула* – једно од највећих дела уопште, са друге планете. Рембрантово светло и *Света породица у ноћи*. Јан Вермер, *Улица у Делфту*. Х. Аверкампт, *Зимски пејзаж*. Сан детета о животу, сновиђењу. Из перспективе птице сићушни људи са капама, кломпама, на залеђеној реци, савијених тела, клизају се, играју, свако за себе, чује се смех и вриска; смеђе куће из бајки, пролазници у хитњи, жене у послу. Разгледница за небо. Опчињавајуће слике бајки, детињства и снова. Рубенс, Ван Дајк, Х. Бош. Ингениозни Фламанци.

(дно: спавајући наркомани на трговима)

ГРЧКА ХОМЕРА

Исијавајуће светлости старе Грчке. Слепи песник људске судбине, Хомер. *Илијада* и *Одисеја*. Творци трагедија: Есхил, Софокле и Еурипид. Дионис који се у амфитеатру претворио у глумца. Силазак богова на земљу и зачеци европске цивилизације. Акропољ и Фидија. Зачаравајућа хармонија *Аполона*, *Афродите*, *Зевса*, *Бацача диска*. Фризови и вазе Хеладе. Естетика хармоније као мерила.

Сократ, Платон, Аристотел, од стоицизма до материјализма. Колевка мисли.

Сунце. Беле куће и бели песак. Атина. Пиреј ноћу. Мелина Меркури (лице земље). Теодоракис и музика Грчке.

СРБИЈА ПАТЊЕ

Лепа Србија

Свети Сава – први архиепископ, државник, просветитељ, писац, темељ ове земље. Вук Караџић – реформатор језика, азбуке, првих речника, сакупљач и обрађивач народних песама. Народни језик превео у књижевни. Доситеј Обрадовић – увео Европу и њену просвећеност. Никола Тесла, чудесни великан науке XX века. П. П. Његош, филозоф, песник, владар.

Манастири: Црвена Жича, Студеница, Високи Дечани, Грачаница – чувари историје и националног бића, изузетне духовности и лепоте.

Умна господа В. Јеротић и Д. Срејовић.

Нобеловац Иво Андрић. *Проклета авлија*. Велика, мудра књига о беспомоћности усамљеног човека у тоталитарном систему. О снази и опасности од књиге, о болесном уму властодршца, о страху, лажи, о сну. Савршен склад мисли, језика и стила. М. Црњански *Сеобе*, најлирскији роман овога језика. Д. Киш, ватрени мислилац и зналац, *Енциклопедија мртвих*. Васко Попа, *Манасија*, „откуд моје очи на твом лицу, анђеле брате...” Л. Костић, *Santa Maria della salute.*

Сјајни сликари: Дадо Ђурић, Љуба Поповић, В. Величковић. Какав изопачен свет нам откривају ови мрачни и блистави уметници у перфекцији форме!

Стеван Мокрањац, *Руковети*.

Бардови глуме: Раша Плаовић. Слушала сам тог бриљантног интелектуалца како говори и игра Миткета. Тај баршунасти, дрхтећи глас како опева вечну „жал за младост”. Врхунски. Мира Ступица, Мики Манојловић, Мира Траиловић и Јован Ћирилов. БИТЕФ. *Јегор Буличов* – орканска снага Миливоја Живановића руши не само сцену

већ сам живот у борби против смрти: „Нећу да умрем!" А ко га пита. *Сумрак* у ЈДП-у. Сјајан текст, режија, глумци. Две антологијске сцене: дугачак сто, сам на сцени, светло изнад, трагично сукобљене личности за њим. Леонардова *Тајна вечера*, звезде што падају са неба. Незаборавни Зоран Радмиловић, *Краљ Иби*. „То је представа у представи (игра је Зоран Радмиловић, за себе), представа за представу (играју је други глумци за Зорана Радмиловића), представа од представе (игра је публика за ибијевце)."

Епика ових простора: истина и правда. Шестогодишњи дечак Андреј (лице земље).

Ружна Србија

Векови ропства, ратови, ратови. Бомбардовања непријатеља и савезника. Страдања. Косово. Атентати. Острашћеност партија, мафијашко богатство. Безакоње, анархија и легализовања свемоћи власти. Тајкуни. Општи неморал. Фолк звезде као принцезе. Злоупотреба човека. Србија у транзицији.

ЕНГЛЕСКА – НЕВИЂЕНА ЛИЧНО

Преко тепиха јарко зелене боје, кроз неговане ружичњаке види се велелепни замак високог племства. Стубови, француски прозори, достојанствена и хладна отменост великог броја соба. Викторијански намештај, небеске таванице, мрачни лавиринт шкрипавих ходника, завојите степенице и галерија са низом огромних портрета. Чује се звоно за чај у пет.

Из прве собе десно излазе Чарлс Дикенс са Дејвидом Коперфилдом и Виљем Текери. Видевши гордог Лорда Бајрона, дуге косе и пламтећих очију како одлази, каже: „Вашар таштине". Из собе у дну појављује се Данијел Дефо у пратњи Робинсона Крусоа, одрпаног и босог. Из собе преко иде Џонатан Свифт водећи дива, а утерујући Лилипутанце натраг. Отварају се врата салона. Даме. Џејн Остин, оличење гордости и презира предрасуда. Шарлота Бронте са двојницом Џејн Ејр. Агата Кристи скрива отров у руци, прескаче лешеве, док испод сукње провирује Херкул Поаро. Поред прозора, гледајући тамне воде, Вирџинија Вулф ћутећи разговара са гђом Деловеј. Све их са галерије посматра Шерлок Холмс, иза кога се скрива Конан Дојл. У углу хола, Оскар Вајлд, са лицем Доријана Греја, смеје се слушајући циничног Бернарда Шоа док коментарише Дејвида Лоренса који води љубав са леди Четерли. На прагу библиотеке стоји Џејмс Џојс са Уликсом на рамену. Види се глава Џорџа Орвела како посматра куглу.

Сви су на окупу и сви чекају. И, ево га. Врховник. Виљем Шекспир, лица сакривена тајанственом маском, и са величанственом пратњом: Хамлет, Магбет, краљ Лир, Отело, Аријел, Хенрик, Ричард. Ходају у крви до колена док их прати свита лакрдијаша и заљубљених. Тишина пуна дивљења их окружује.

Чај може да почне.